

ПРОГРАМА

вступних випробувань з

Історії України

для абітурієнтів на основі

повної загальної середньої освіти

Пояснювальна записка

Програма складається з таких розділів:

- пояснювальна записка;
- розділи програми та перелік питань (6-11 кл.);
- критеріїв оцінювання навчальних досягнень;
- список рекомендованої літератури.

Програму вступного випробування з історії України для абітурієнтів розроблено на основі чинних програм з історії України для закладів загальної середньої освіти (із змінами та доповненнями від 21.02.2019 р.): 6 клас – інтегрований курс всесвітньої історії та історії України (взято питання, які стосуються стародавньої історії України) та історії України 7-11 клас.

Структура програми включає розділи шкільної програми та охоплює курс історії України з найдавніших часів до поч. ХХ ст., який відповідає хронологічно послідовній лінійній системі шкільної історичної освіти. Невід’ємною складовою навчальної програми з історії України для абітурієнта є знання:

- загальноісторичних та конкретно-історичних понять;
- опорних дат і фактів;
- історичних постатей;
- історично-культурних пам’яток.

Комплексним показником рівня історичної освіти є **історична компетентність** абітурієнтів, тобто здатність пізнавати минуле, заснована на знаннях, ціннісних орієнтирах і досвіді, набутих під час навчання. До **елементів історичної компетентності** належать:

Хронологічна компетентність, тобто уміння орієнтуватися в історичному часі, встановлювати близькі та далекі причинно-наслідкові зв’язки, розглядати суспільні явища в конкретно-історичних умовах, виявляти зміни і тяглість життя суспільства.

Просторова компетентність - уміння орієнтуватися в історичному просторі та знаходити взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури і природного довкілля.

Інформаційна компетентність - уміння працювати з джерелами історичної інформації, інтерпретувати зміст джерел, визначати їх надійність, виявляти і критично аналізувати розбіжності в позиціях авторів джерел.

Логічна компетентність - уміння визначати і застосовувати теоретичні поняття для аналізу й пояснення історичних подій та явищ, ставити запитання та шукати відповіді, розуміти множинність трактувань минулого та зіставляти різні його інтерпретації.

Аксіологічна компетентність - уміння формулювати оцінку історичних

подій та історичних постатей, суголосну до цінностей та уявлень відповідного часу чи відповідної групи людей, осмислювати зв'язки між історією і сучасним життям.

Розділ 1. ДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Перші землероби та скотарі на території України. Трипільська археологічна культура. Господарство, побут і духовне життя носіїв трипільської культури. Скотарі степу. Культура та вірування людей за первісних часів. Поява знань, їх прикладний характер. Поява мистецтва та релігійних вірувань.

Слов'яни напередодні Великого переселення народів. Історичні джерела з історії слов'ян. Прабатьківщина слов'ян. Суспільне, господарське життя і духовний світ давніх слов'ян. Сусіди давніх слов'ян.

Грецькі міста-держави Північного Причорномор'я. Боспорське царство. Пізні скіфи на Дніпрі та в Криму. Сармати. Готи та гуни на теренах України.

Розділ 2. ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ РУСІ-УКРАЇНИ.

Розселення слов'янських племен на території України. Господарство та суспільство слов'ян. Сусіди східних слов'ян. Утворення Русі-України. Руські князі середини IX - X ст.

Розділ 3. РУСЬ-УКРАЇНА НАПРІКІНЦІ X - у першій половині XI ст.

Внутрішня і зовнішня політика руських князів наприкінці X - у першій половині XI ст. Впровадження християнства. «Руська правда». Суспільний устрій. Влада князя. Повсякденне життя. Господарство. Міста. Ремесла. Торгівля. Культура.

Розділ 4. РУСЬ-УКРАЇНА у другій половині XI- першій половині XIII ст.

Передумови та причини політичного дроблення Русі-України. Любецький з'їзд князів. Русь-Україна в другій половині XI - першій третині XII ст. Київське, Переяславське та Чернігівське князівства в середині XII - першій половині XIII ст. Політичне і соціально-економічне життя (Галицьке і Волинське князівства в другій половині XII ст. Культура Русі-України в другій половині XI - першій половині XIII ст. Кочові народи степів України X - XIII ст. Крим у складі Візантійської імперії.

Розділ 5. КОРОЛІВСТВО РУСЬКЕ (ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА).

Утворення Галицько-Волинської держави. Походи монголів на Русь-Україну. Підпорядкування руських князівств Монгольській імперії (Золотій Орді). Королівство Руське (Галицько-Волинська держава) в період піднесення (друга третина - середина XIII ст.). Королівство Руське (Галицько-Волинська держава) в періоди стабільності та поступового занепаду (середина XIII - перша половина XIV ст.). Культура королівства Руського (Галицько-Волинської держави) XIII - першої половини XIV ст.

Розділ 6. РУСЬКІ УДІЛЬНІ КНЯЗІВСТВА У СКЛАДІ СУСІДНІХ ДЕРЖАВ. КРИМСЬКЕ ХАНСТВО.

Інкорпорація руських удільних князівств до складу Великого князівства Литовського, Руського і Жемайтійського, інших держав. Кревська унія 1385 р. і українські території. Опір руських князів політиці централізації та його наслідки. Держава Феодоро в Криму. Утворення Кримського ханства. Суспільний устрій та культура ханства. Суспільне і церковне життя на теренах України в XIV - XV ст. Сільське господарство. Ремесла і торгівля. Міста, магдебурзьке право. Пам'ятки середньовічної культури XIV - XV ст.

Розділ 7. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ (XVI - перша половина XVII ст.)

Статус українських земель у складі королівства Польського, Великого

князівства Литовського, Руського і Жемайтійського, Священної Римської та Османської імперій, Московського царства в першій половині XVI ст. Люблінська унія 1569 р. та її вплив на українське суспільство. Соціальна структура суспільства в Україні XVI ст. (магнати, шляхта, духовенство, містяни, селяни). Литовські статuti. Економічне життя села і міста: фільварки, цехи. Торгівля. Сільське та міське самоврядування. Криза православної церкви в XVI ст. Реформаційний та контрреформаційний рухи в Україні. Пересопницьке Євангеліє. Книговидавання. Полемічна література. Православні братства. Церковні собори в Бересті 1596 р. Розкол православної церкви. Утворення унійної (греко-католицької) церкви. Боротьба за відновлення православної ієрархії. Реформи в православній церкві. Культурно-освітнє життя. Єзуїтські колегії, Острозька академія, братські школи. Київська (Києво-Могилянська) колегія. Містобудування, архітектура, образотворче мистецтво XVI - першої половини XVII ст.

Розділ 8. СТАНОВЛЕННЯ КОЗАЦТВА (XVI - перша половина XVII ст.)

Походження українського козацтва. Козацькі зимівники та поселення. Перші Січі. Запорозька Січ - козацька республіка. Реєстрове козацтво. Становлення козацького стану. Козацькі повстання кінця XVI ст. Походи козаків першої чверті XVII ст. Військо Запорозьке і Хотинська війна. Козацько-селянські повстання 20- 30-х років XVII ст. «Ординація Війська Запорозького».

Розділ 9. НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ середини XVII ст.

Передумови і причини Національно- визвольної війни. Козацько-кримський союз. Події 1648-1649 рр. Зборівський договір. Події 1650-1651 рр. Битва поблизу Берестечка і Білоцерківський договір. Битва поблизу Батога. Молдавські походи. Облога Жванця. Українська козацька держава - Військо Запорозьке. Адміністративно- територіальний устрій. Соціально- економічні реформи. Зовнішня політика: у пошуку союзників. Українсько- московський договір 1654 р. Воєнно- політичні події 1654-1655 рр. Віленське перемир'я. Українсько-шведсько-трансильванський союз.

Розділ 10. КОЗАЦЬКА УКРАЇНА наприкінці 50-х років XVII- на початку XVIII ст.

Козацька Україна після Національно- визвольної війни. Гадяцька угода. Московсько-українська війна. Конотопська битва. Початок і перебіг Руїни. Внутрішня боротьба за владу та впливи. Розкол Гетьманської держави. Спроби об'єднання Лівобережної та Правобережної Гетьманщин. Козацька Україна в системі міжнародних відносин. Правобережне козацтво, Слобідська Україна й Запорожжя (Військо Запорозьке Низове) в останній чверті XVII ст. Гетьманщина в часи Івана Мазепи. Бендерська Конституція. Ліквідація козацтва на Правобережній Україні. Церковне життя. Освіта. Архітектура. Образотворче мистецтво.

Розділ 11. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ в 20-90-х роках XVIII ст.

Імперський наступ на автономію Гетьманщини. Нова Січ. Ліквідація гетьманства і козацького устрою в Україні. Підкорення Кримського ханства. Колонізація Півдня України. Правобережна Україна. Гайдамаки. Коліївщина. Буковина, Східна Галичина, Закарпаття. Рух опришків. Поділи Речі Посполитої: зміни у становищі Правобережної України та західноукраїнських земель. Освіта і наука. Києво-Могилянська академія. Архітектура. Образотворче мистецтво, музика.

Розділ 12. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ наприкінці XVIII-у першій половині XIX ст.

Політика Російської імперії щодо українських етнічних територій. Козацтво після ліквідації Запорозької Січі. Соціально-економічне становище. Села і міста. Торгівля. Чумацький промисел. Криза кріпосницької системи. Початок індустріальної революції. Нова модель соціально-економічного розвитку Півдня України. Порто-франко Одеси. Початок українського національного відродження/руху. Формування сучасної української національної самосвідомості. Новгород-Сіверський автономістський гурток. Харківський осередок українського відродження/руху. Кирило-Мефодіївське братство. Польський національно-визвольний і російський опозиційний рухи на території України. Польське повстання 1830-1831 рр. і його наслідки для України. Соціальні рухи.

Розділ 13. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ наприкінці XVIII - у першій половині XIX ст. Політика Австрійської імперії щодо українських територій. Йосифінські реформи. Соціальні протести. Початок українського національного відродження. «Будителі» Закарпаття. Товариство галицьких греко-католицьких священиків. «Руська трійця». Європейська революція 1848-1849 рр. в українських регіонах Австрійської імперії. Соціальні рухи. Скасування панщини. Головна руська рада та її національна програма. Газета «Зоря Галицька». Перший досвід парламентської діяльності.

Розділ 14. ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ кінця XVIII - першої половини XIX ст. Повсякденне життя. Становище жінки. Умови розвитку культури. Освіта. Львівський університет. Відкриття університетів у Харкові та Києві. Поступ науки. Видатні вчені. Культурно-освітні товариства. Розвиток української літератури. Становлення сучасної української літературної мови. Музика, театр, образотворче мистецтво, архітектура.

Розділ 15. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ в другій половині XIX ст. Українське питання в контексті міжнародних відносин. Східна (Кримська) війна 1853-1856 рр. Ліквідація кріпацтва та реформи 1860-1870-х років. Модернізація промисловості й сільського господарства. Розширення внутрішнього ринку. Торгівля. Урбанізація. Будівельна лихоманка. Розвиток залізничного транспорту. Зміни в соціальній структурі суспільства. Формування інтелігенції й робітництва (пролетаріату). Родини українських підприємців. Громадівський рух 1860-1890-х рр. Київська громада. Хлопомани. Польське повстання 1863-1864 рр. та його наслідки для України. Південно-Західний відділ Російського географічного товариства. Молоді громади. Валуєвський циркуляр і Емський указ. Братство тарасівців. Національне відродження кримських татар. Зародження робітничого і соціал-демократичного рухів.

Розділ 16. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ АВСТРО-УГОРЩИНИ в другій половині XIX ст.

Особливості соціально-економічного розвитку західноукраїнських регіонів. Селянська реформа в Австрійській імперії (1848 р.). Кооперативний рух. Трудова еміграція. Русофіли («москвофіли») і народовці («українофіли»). Товариство «Просвіта». Наукове товариство імені Шевченка. Народовська політика «нової ери». Розгортання руху народівців у 1880-1890-х роках у Галичині, Буковині й Закарпатті. Радикальний рух у Галичині. Утворення політичних партій. Русько-

українська радикальна партія, Українська національно-демократична партія. Українське представництво в Галицькому сеймі та австрійському парламенті у Відні.

Розділ 17. УКРАЇНА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ.

Особливості соціально-економічного розвитку. Індустріальна модернізація. Монополізація. Регіональна спеціалізація промисловості й сільського господарства. Кооперативний рух. Політизація та радикалізація українського національного відродження/руху. Створення і діяльність політичних партій, культурно-освітніх і військово-спортивних організацій. Проблеми консолідації української нації. Самостійницька й автономістська течії в національному русі. Наростання політичної напруженості. Події російської революції 1905-1907 рр. в Україні. Діяльність українських парламентських громад у I і II Державних думах. «Українське питання» в III і IV Державних думах. Товариство українських поступовців. Українське представництво в Галицькому сеймі та австрійському парламенті у Відні. Аграрна реформа російського уряду та її вплив на Україну. Український політичний і національно-культурний рух у 1907- 1914 рр. Реформа виборчої системи в Австро-Угорщині. Посилення тиску з боку російської імперської влади на український рух. Прояви ксенофобії та шовінізму. «Справа Бейліса».

Розділ 18. ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ в середині XIX -на початку XX ст.

Вплив процесів модернізації на суспільне життя українців, зміни у світовідчутті людини. Урізноманітнення форм і напрямів освіти. Боротьба за створення українського університету у Львові. Церковне життя. Емансипація жінки. Наукові товариства. Видатні вчені. Особливості розвитку культурного життя. Література. Український професійний театр. Музика. Українська романтична і реалістична школа живопису. Модерн у малярстві. Стилізація й модерн в архітектурі. Повсякденне життя. Зміни в міській та сільській забудові.

Розділ 19. УКРАЇНА В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

Україна в геополітичних планах країн Антанти і Центральних держав. Війна та українські політичні сили. Головна українська рада. Союз визволення України. Загальна українська рада. Воєнні дії на території України в 1914-1917 рр. Українці в арміях воюючих держав. Українські січові стрільці. Політика Російської імперії та Австро- Угорщини на українських землях у 1914-1917 рр. Повсякденне життя на фронті й у тилу.

Розділ 20. ПОЧАТОК УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ.

Причини, рушійні сили та періодизація Української революції 1917-1921 рр. Українська Центральна Рада. Всеукраїнський національний конгрес. Українізація армії. Вільне козацтво. Відносини Центральної Ради з Тимчасовим урядом. I Універсал Української Центральної Ради. Генеральний секретаріат. II Універсал УЦР. Збройний виступ самостійників. Прихід до влади у Росії більшовиків: позиція УЦР. Боротьба за владу в Києві 28- 31 жовтня 1917 р. III Універсал УЦР. Внутрішня та зовнішня політика Центральної Ради після проголошення Української Народної Республіки. Встановлення кордонів. Галицько-буковинський курінь Січових стрільців. Події 1917 року в Криму. Курултай і Кримська Народна Республіка. Кримськотатарський національний рух. Початок

агресії більшовицької Росії проти УНР. Проголошення в Харкові більшовицької влади в УНР. Перша війна більшовицької Росії з УНР. Бій під Крутами. IV Універсал УЦР: проголошення незалежності УНР. Більшовицько-російська окупація України. Мирний договір УНР із Центральними державами. Вигнання більшовиків із території УНР. Похід Петра Болбочана на Крим. Законотворча діяльність УЦР взимку- навесні 1918р. Конституція УНР.

Розділ 21. РОЗГОРТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ. БОРОТЬБА ЗА ВІДНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОСТІ.

Українська Держава. Внутрішня та зовнішня політика. Зародження повстанського руху. Кримські крайові уряди. Спроби приєднати Крим до України. Антигетьманське повстання і відновлення УНР. Директорія. Трудовий конгрес. Розпад Австро-Угорської імперії і західноукраїнські землі. Листопадовий зрив. Проголошення ЗУНР. Державне будівництво. Початок польсько-української війни. Українська Галицька армія. Злука УНР і ЗУНР та її історичне значення. Український національний рух на Буковині й у Закарпатті. Хотинське повстання. Військова присутність Антанти на півдні України. Друга війна більшовицької Росії з УНР. Антибільшовицький повстанський рух. Реорганізація Директорії УНР. Державне будівництво та національна політика. Більшовицько-російська окупація України. Український націонал-комунізм. Формування державної системи УСРР. Політика Воєнного комунізму. Червоний терор. Отаманщина. Холодноярська республіка. Наступ польських військ. Чортківська офензива. Окупація польськими військами території Західної області УНР. Наступ об'єднаних українських армій. Наступ білогвардійських військ на Київ. Денікінський режим в Україні. Перший Зимовий похід. Повернення більшовицького режиму. Український націонал-комунізм. Варшавська угода. Війна союзницьких українсько-польських військ проти більшовиків у 1920 р. Розгром більшовиків під Варшавою-Замостям. Поразка Збройних сил Півдня Росії. Червоний терор у Криму. Повстанський рух 1920-1921 рр. Другий Зимовий похід. Поразка та наслідки українського визвольного руху. Нові тенденції розвитку культури 1914— 1921 рр. Освіта. Наука. Мистецтво. Релігійне життя. Культурно-освітня діяльність громадських організацій. Повсякденне життя.

Розділ 22. ВСТАНОВЛЕННЯ Й УТВЕРДЖЕННЯ РЕЖИМУ В УКРАЇНІ КОМУНІСТИЧНОГО ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ В УКРАЇНІ.

Формальний та реальний статус УСРР у “договірній федерації” радянських республік. Утворення СРСР: наслідки для України. Адміністративно-територіальний поділ УСРР. Антибільшовицький повстанський рух. (Холодноярська республіка та інші). Масовий голод 1921-1923 рр. Впровадження непу в УСРР. Суспільно- політичне життя. Ліквідація багатопартійності. Політика коренізації в УСРР: ставлення влади та населення. Згортання та наслідки українізації. Утворення Кримської АСРР у складі РФСРР. Національна політика радянської влади в УСРР. Молдавська АСРР. Релігійне життя в УСРР. Українська автокефальна православна церква (УАПЦ). Хлібозаготівельні кризи. Форсована індустріалізація. Створення військово-промислового комплексу. Згортання непу і перехід до директивної економіки. Розкуркулення і насильницька колективізація. Опір селянства. Примусові хлібозаготівлі. Голодомор 1932-1933 рр. - геноцид Українського народу. Масштаби та наслідки Голодомору. Національно- демографічні зміни. Формування культу

особи Йосипа Сталіна. Порушення прав людини в умовах тоталітарного режиму. Масові репресії та їх ідеологічне виправдання. Політичні процеси 1920-х - початку 1930-х рр. Великий терор. Биківня та інші місця масових поховань жертв репресій. Припинення українізації. Посилення русифікаторської політики. Розстріляне відродження. Антицерковна політика влади та її наслідки. Ліквідація УАПЦ. Конституція УРСР 1937 р. Ідеологізація національно-культурного життя радянської України. Освіта. Наука. Мистецькі спілки у 1920-1930-х рр. Митці Розстріляного відродження й апологети соцреалізму. Кінематограф.

Розділ 23. ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД.

Правовий статус українських земель у складі Польщі. Національна політика та міжнаціональні відносини. Осадництво. Пацифікація. Економічне і соціальне становище населення. Українська кооперація. Просвітні організації краю. Українські політичні організації. Українське народно-демократичне об'єднання. Українська військова організація й Організація українських націоналістів. Українські землі у складі Румунії. Татарбунарське повстання. Суспільно-політичне життя. Українська національна партія. Українські землі у складі Чехословаччини. Правовий статус Закарпаття. Суспільно-політичне й економічне життя. Карпатська Україна. Карпатська Січ. Культурне й релігійне життя на західноукраїнських теренах в умовах іноземного панування. Політичне та культурне життя української політичної еміграції.

Розділ 24. УКРАЇНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

Українське питання в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р. Початок Другої світової війни. Українці в польській армії. Розкол ОУН. Окупація Червоною армією Галичини, Волині, Північної Буковини, Хотинщини та Південної Бессарабії. Радянізація нових територій. Масові політичні репресії 1939-1940 рр. Політичне та соціально-економічне становище в Україні напередодні німецько-радянської війни. Бойові дії в 1941-1942 рр. Відступ Червоної армії. Мобілізаційні заходи. Тактика "випаленої землі" та інші злочини комуністичного тоталітарного режиму. Опір окупантам. Український визвольний рух. Проголошення Акта відновлення Української Держави. Поліська Січ. Окупація України військами Німеччини та її союзниками. Новий порядок. Остарбайтери. Військовополонені. Концтабори. Масове знищення мирного населення. Голокост. Трагедія Бабиного Яру. Праведники народів світу в Україні. Українська повстанська армія. Українсько-польське протистояння. Українська головна визвольна рада. Радянський партизанський рух. Бойові дії 1942-1943 рр. Бої на Лівобережжі влітку-восени 1943 р. Чорноскитники. Битва за Дніпро. Вигнання німецьких військ та їхніх союзників з Правобережної та Південної України. Депортація кримських татар та інших народів Криму. Завершення бойових дій на території України. Українці у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй. Внесок українського народу в перемогу над нацизмом. Українське питання на Ялтинській і Потсдамській конференціях. Ціна війни. Культура в роки війни. Освіта і наука. Література. Образотворче мистецтво. Музика та кіно.

РОЗДІЛ 25. УКРАЇНА В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.

Україна в системі міжнародних відносин. Україна-співзасновниця Організації Об'єднаних Націй (ООН). Участь України в міжнародних організаціях. Встановлення кордонів УРСР із сусідніми державами внаслідок переділу західноукраїнських земель. Масові депортації (1944-1946 рр.). Операція «Вісла». Обмін територіями 1951 р. Передання Кримської області до складу УРСР.

Економічна ситуація в УРСР. Становище сільського господарства. Масовий штучний голод 1946-1947 рр. Відбудова промисловості. Внутрішньополітична ситуація в УРСР. Репресивні кампанії радянської влади. Радянізація західноукраїнських областей УРСР. Національно-визвольний рух у 1944- 1950-х рр. на території України. «Велика блокада» проти УПА. Ліквідація Греко-католицької церкви в УРСР. Операція «Захід». Українці в повстаннях у таборах ГУТАБу (ГУЛАГу). Особливості розвитку культури. Освіта та наука. Повсякденне життя.

РОЗДІЛ 26. УКРАЇНА В УМОВАХ ДЕСТАЛІНІЗАЦІЇ.

Внутрішньополітична ситуація. XX з'їзд КПРС. Десталінізація. Реабілітація жертв політичних репресій. Ліквідація ГУТАБу (ГУЛАГу). Децентралізація управління економікою. Розвиток промисловості. Становище сільського господарства. Зміни соціальної політики. Шістдесятництво. Київський клуб творчої молоді «Сучасник». Національно-визвольний рух: підпільні групи та організації. Зародження дисидентського руху. Антирежимні виступи. Зміни в освіті. Зросійщення (росіянізація, русифікація). Особливості розвитку культури. Антирелігійна кампанія. Повсякденне життя.

РОЗДІЛ 27. УКРАЇНА В ПЕРІОД СИСТЕМНОЇ КРИЗИ РАДЯНСЬКОГО ЛАДУ.

Зміни в системі влади. Конституція УРСР 1978 р. Комуністична диктатура. Вплив міжнародних процесів на ситуацію в Україні. Арешти творчої інтелігенції. Іван Дзюба «Інтернаціоналізм чи русифікація?». Активізація дисидентського руху: течії, форми та методи боротьби. Самвидав. «Український вісник». Михайло Брайчевський «Приєднання чи возз'єднання?». Українська громадська група сприяння виконанню Гельсінських угод (Українська Гельсінська група/УГГ). Становище кримських татар у місцях депортації та їх боротьба за повернення на батьківщину. Наростання економічної кризи.

Уповільнення темпів зростання промисловості. Неефективність колгоспного ладу. Провал Продовольчої програми. Етносоціальні зміни в УРСР. Життєвий рівень населення. Особливості розвитку культури. Освіта й наука. Українське поетичне кіно.

РОЗДІЛ 28. ВІДНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ.

Україна в умовах перебудови в СРСР. Міжнародна ситуація. Інформаційна революція: від дозованої гласності до скасування цензури. Відродження пам'яті про Голодомор 1932-1933 рр. Українська діаспора та її внесок у відродження України. Крах командної економіки. Невдача реформаторських зусиль. Поглиблення диспропорцій і падіння рівня життя населення. Чорнобильська катастрофа. Поява неформальних організацій. Українська Гельсінська спілка. Народний рух України за перебудову. Перші вільні вибори до Верховної Ради УРСР (березень 1990 р.). Зародження багатопартійності. Шахтарські страйки. Особливості розвитку культури. Відродження релігійного та церковного

життя. Декларація про державний суверенітет України. Революція на граніті. Перетворення Кримської області в Автономну Республіку. Створення Меджлісу кримськотатарського народу. Спроба державного перевороту в СРСР. Акт проголошення незалежності України. Референдум і вибори Президента України 1 грудня 1991 р. Роль України в розпаді СРСР. Міжнародне визнання.

РОЗДІЛ 29. СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ЯК НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ.

Державотворчі процеси. «Партія влади». Особливості багатопартійної системи. Прийняття Конституції України 1996 р. Формування ринкової економіки. Запровадження гривні. Зміни в сільському господарстві. Специфіка приватизації. Матеріальне становище населення. Демографічна ситуація. Етносоціальна структура. Протидія сепаратизму. Повернення кримських татар на історичну Батьківщину. Відносини України з ЄС, НАТО, США та Росією. Проблема Чорноморського флоту. Ідея Єдиного економічного простору (ЄЕП). Тузлівська криза. Президентські вибори 2004 р. Помаранчева революція. Конституційна реформа 2004 р. Суспільно-політичне життя України в 2005-2009 рр. Конституційні зміни, суспільно-політичне життя України в 2010-2013 рр. Харківські угоди 2010 р.

РОЗДІЛ 30. ТВОРЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНИ.

Загострення дискусій навколо геополітичного вибору України. Євромайдан. Революція Гідності. Небесна Сотня. Окупація та анексія Росією Криму. Збройна агресія Росії на сході України. АТО. Реакція світової спільноти на збройну агресію Росії. Санкції проти Росії. Мінські угоди. ООС. Відновлення владної вертикалі в ході президентських і парламентських виборів 2014 р. Соціально-економічне становище України. Угода про асоціацію між Україною і ЄС. Безвізовий режим для громадян України в країні ЄС. Релігійне життя. Створення Православної церкви України. Надання Томосу. Особливості розвитку культури. Реформи в освіті. Тенденції розвитку науки. Українці в світі. Зв'язки з українською діаспорою.

Критерії оцінювання

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень абітурієнтів
1. Початковий	1	Абітурієнт може витворити 2-3 події, дати, історичні постаті; мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності; виконує не більше ніж 20 % від загальної кількості тестів.
	2	Абітурієнт може усно відтворити кілька історичних термінів, явищ; повинен вибрати вірний варіант відповіді (на рівні "так-ні"); частково визначає хронологічну послідовність подій; може самостійно знайти відповідь у тексті підручника; розрізняє окремі історичні події та явища без зв'язку між ними; виконує 20 % від загальної кількості тестів.
	3	Абітурієнт може дати відповідь з кількох простих речень; здатен усно відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з історичними джерелами, слабо орієнтується в хронології подій; має лише загальне уявлення про історичну карту; відсутні сформовані уміння та навички; виконує 30 % від загальної кількості тестів.
2. Середній	4	Абітурієнт має описує історичні події без пояснень причин, з допомогою викладача здатен відтворити логіку та хронологію подій, слабо орієнтується в поняттях; має фрагментарні навички в роботі з підручником, картою, історичними документами; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу, виконує 45 % від загальної кількості тестів.
	5	Абітурієнт знає більше половини навчального матеріалу, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює історичні поняття, наводить приклади, знає основні дати; орієнтується в хронології; підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати під час відповіді карти, схеми; відповіді непослідовні та нелогічні; виконує 55 %
	6	Абітурієнт самостійно дає більшість визначень, самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу, може поверхово аналізувати історичні події та явища і робити певні висновки; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, володіє хронологією подій; користується додатковими джерелами (хрестоматія, карта, журнально-газетні публікації, комп'ютерні програми, Інтернет); виконує 65 % від загальної кількості тестів
3. Достатній	7	Абітурієнт правильно відтворює логіку історичних подій, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, аналізує явища, оцінює діяльність історичних постатей, наводить власні приклади на підтвердження висловлюваної думки; самостійно викладає матеріал теми, здатен з допомогою викладача скласти план реферату, виконати його та правильно оформити; самостійно користується додатковими джерелами історичної інформації; правильно використовує історичну термінологію; складає прості таблиці та схеми; виконує 75 % від загальної кількості тестів.
	8	Абітурієнт має достатньо повні знання, вільно використовує навчальний матеріал в стандартних ситуаціях; логічно висвітлює події з точки зору історичного взаємозв'язку; синхронізує історичні події; досконало володіє історичною та політичною картою; формулює та чітко аргументує власну думку; здатен опрацьовувати матеріал самостійно, вміє підготувати реферат та захищати його найважливіші положення; виконує 80 % від загальної кількості тестів.
	9	Абітурієнт вільно оперує вивченим матеріалом, самостійно аналізує та систематизує історичні явища; знання може застосовувати у змінених, нестандартних ситуаціях; висловлює стандартну аргументацію при оцінці історико-політичних явищ; чітко тлумачить поняття; здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу, але потребує консультацій з викладачем; виконує прості творчі завдання; виконує 85 % від загальної кількості тестів

4.Високий	10	Абітурієнт має глибокі та повні знання історичних подій, явищ, лідерів; може визначати тенденції та протиріччя історичних процесів; робить аргументовані висновки; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно складає таблиці та схеми; вирішує творчі завдання; вільно орієнтується у нестандартних ситуаціях; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну; виконує 95 % від загальної кількості тестів.
	11	Абітурієнт здатен до самостійного вивчення матеріалу; вміє застосувати вивчений матеріал для винесення власних аргументованих суджень в практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний підготувати за підтримки викладача виступ наукову конференцію; самостійно знаходить інформацію (наукова історична література, мас-медіа, Інтернет, мультимедійні програми тощо); вільно оперує термінологією; вирішує проблемно-історичні завдання; самостійно вирішує виконує 100 % від загальної кількості тестів.
	12	Абітурієнт має системні знання, вміє їх самостійно набувати, представляє власні неординарні судження щодо історичних процесів та явищ; користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу історичних явищ; самостійно виконує науково-дослідницьку роботу; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; активно використовує знання в практичній діяльності.

Рекомендована література

1. *Бакалець О.А.* Історія України з найдавніших часів до початку ХХст.: Навчальний посібник. – Львів: Магнолія 2006, 2010. – 573 с.
2. *Власов В.С.* Історія України: комплексне видання. – Київ: ЛТД, 2019 – 368 с.
3. *Гарін В.Б.* Історія України. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 240 с.
4. *Гісем О.В., Мартинюк О.О.* Історія України: Довідник для учнів та абітурієнтів. – Тернопіль: Навчальна книга, 2003. – 592 с.
5. *Гісем О.В., Мартинюк О.О.* Історія України: підручник для 7 класу загальноосвіт. навч. закладів. - Харків: Вид-во «Ранок», 2015. – 240 с.
6. *Гісем О.В., Мартинюк О.О.* Історія України: підручник для 8 класу загальноосвіт. навч. закладів. - Харків: Вид-во «Ранок», 2016. – 272 с.
7. *Гісем О.В., Мартинюк О.О.* Історія України: підручник для 9 класу загальноосвіт. навч. закладів. - Харків: Вид-во «Ранок», 2017. – 257 с.
8. Історія України. Комплексне видання: Довідник. Репетитор. Тренувальні тести. – К.: «Літера» ЛТД, 2010. – 320 с.
9. *Король В.Ю.* Історія України: Навчальний посібник. – К.: Академія, 2005. – 496 с.
10. *Скирда І.М.* Історія України у визначеннях, таблицях і схемах. 7-9 кл. – Харків: Вид-во «Ранок», 2020. – 128 с.
11. *Скирда І.М.* Історія України у визначеннях, таблицях і схемах. 10-11 кл. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019. – 128 с.
12. *Скирда І.М.* Історія України у визначеннях, таблицях і схемах. 7-9 кл. – Харків: Вид-во «Ранок», 2020. – 128 с.
13. *Сорочинська Н.М., Гісем О.В.* Історія України. Рівень стандарту. Підручник для 10-го кл. закладів загальної середньої освіти. – Тернопіль: «Богдан», 2018. – 256 с.
14. *Сорочинська Н.М., Гісем О.В.* Історія України. Рівень стандарту. Підручник для 11-го кл. закладів загальної середньої освіти. – Тернопіль: «Богдан», 2019. – 240 с.

